

УДК 811.131.1'282.3(450.721)

## ДІЕСЛОВА ПОБУТОВОЇ СЕМАНТИКИ НЕАПОЛІТАНСЬКОГО ДІАЛЕКТУ

Стебаєва О.В.

Київський національний університет культури і мистецтв

Статтю присвячено дослідженню та розкриттю механізмів і способів утворення побутової лексики неаполітанського діалекту та в аналізі особливостей її семантичного забарвлення, що відбувається під дією лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів.

**Ключові слова:** діалектичне мовлення, мовні особливості, семантика неаполітанського діалекта, проблема діалектології.

**Постановка проблеми.** Проблема значення діалекту і її зв'язок з носіями виникла у вчених із давніх часів. Серед великого різноманіття проблем діалекту однією з найбільш складних виявилася проблема визначення поняття діалектизм. На даний момент єдиної точки зору стосовно цього питання немає, що свідчить про складність та суперечливість поняття діалект.

У сучасній лінгвістиці спостерігається значний інтерес до проблем діалектології, зокрема неаполітанського діалекту, який займає особливе місце на італійській мовній мапі. Повноцінне спілкування, тобто правильне сприйняття, оцінювання та інтерпретація інформації, є неможливим без знання певного набору діалектизмів та їх функцій у мові та тексті. Діалекти складають значний пласт знань, необхідних для усвідомлення та оцінки культури того-чи іншого народу. Часто діалектизми, які характеризують відомі регіони, зустрічаються також в літературній мові.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Проблема, що вивчається в нашому дослідженні, розглядалась науковцями у сфері лінгвістики. Але вона залишилась нерозв'язаною до сьогодні, чим і була зумовлена її актуальність.

Проблема значення діалекту і її зв'язок з носіями виникла у вчених із давніх часів. Серед великого різноманіття проблем діалекту однією з найбільш складних виявилася проблема визначення поняття діалектизм. На даний момент єдиної точки зору стосовно цього питання немає, що свідчить про складність та суперечливість поняття діалект.

**Мета статті.** Ключовою метою статті є дослідження та опрацювання неаполітанського діалектизму, що позначають побутову лексику та нині використовуються в італійській мові, класифікувати їх за семантикою внутрішньої форми.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- розкрити значення діалектизмів;
- класифікувати неаполітанські діалектизми;
- виявити внутрішню форму неаполітанських діалектизмів із семантикою побутової лексики.

Об'єктом дослідження є неаполітанський діалект, який існує і використовується в сучасній італійській культурі.

**Виклад основного матеріалу.** Діалект (грец. *διάλεκτος* – «нареччя» від грец. *Διαλέγομαι* – «Говорити, висловлюватися») – різновид мови, яка вживається як засіб спілкування між людьми, пов'язаними між собою однією територією.

В сучасному мовознавстві існує більш вузьке значення діалектизма, яка розуміється лише як вчення про процеси називання словом і лексичну об'єктивацію понять, і більш широка концепція діалектизма, як області дослідження всієї номінативної діяльності в мові, що відображає і об'єктивізує членування світу в ході пізнання його об'єктів та зв'язків. Отже, Неаполітанський діалект (*неа. lingua napulitana, nnapulitano, італ. lingua napoletana, napoletano*) – діалект італійської мови. Поширений в Південній Італії, в Кампанії, Неаполі, Гаєте та у Сорі, округах південного Лаціо, в частині Аськолі (Марке), у північній Калабрії, північній і центральній частинах Апу-

лії. Мова більшості класичних італійських опер. Зокрема, відома пісня 'O Sole Mio виконується на неаполітанському діалекті: Діалект є повноцінною системою мовного спілкування (усної або знаковою, але не обов'язково письмовою) зі своїми власними словником і граматиною [19].

Неаполітанський діалект, як італійська мова походить від латинської мови. Передбачалося також відстеження мовою в південно-центральної Італії до римського завоювання, Оско (але тоді, Оскари були знайдені надписи в Помпеях, навіть в 79 р. н. е., наприклад), що і став курсивом мови, в Неаполі багато людей говорять на діалекті, який насправді був грецькою мовою до другого-третього століття.

Неаполітанський у своїй історії, як і багато інших мов, вплинув на різні народи, які населяли чи домінували у Кампанії і центрально-південної Італії, грецькі поселенці і торговці в епоху візантійського князівства в Неаполі до дев'ятого століття, а в останній час, нормани, французи, іспанці і навіть американці під час Другої світової війни і подальшої окупації Неаполя, внесли деякі нові слова, ми можемо навести деякі приклади (ammugiam – andiamo – ідемо і т. д.). Звичайно саме іспанська та особливо французька мови залишили дуже сильний слід у формуванні мови та культури Неаполя.

В Неаполітанському королівстві Арагонський пропонувався в якості мови неаполітанської адміністрації, не нав'язуючи Арагонську або каталонську, але спроба реалізувати з відкладенням Фредерік і почалось намісництво. У першому столітті половина Королівства Обох Сицилій була використана як де-факто адміністративної мови та літературної італійської і неаполітанської, але вона ніколи не була офіційного статусу мови. Крім того, навіть і в Сардинському королівстві її ніколи не стандартизували, ні італійський П'ємонт, та ми можемо зазначити, що саме мовою була французька, для службового користування.

Семантика – це весь зміст, інформація, яка передається мовою або будь якою її одиницею (словом, граматичною формою слова, словосполученням, реченням); це розділ мовознавства, який вивчає цю інформацію, цей зміст [15, 150].

Безпосередній об'єкт дослідження семантики – повнозначне слово (наприклад, іменник, дієслово, прислівник, прикметник), яке є організованим по принципу «семантичного трикутника»: зовнішній елемент – послідовність звуків або графічних знаків, – зв'язаний в свідомості і в системі мови, з однієї сторони, з предметом дійсності (реччю, явищем, процесом, ознакою), а з іншої сторони, – з поняттям або уявленням про цю реч. Ця схема реалізує семантичні відносини, відповідно до яких ми класифікували наші діалектизми. Так як, зв'язати слово з реччю можливо лише за умови, що предмет так або інакше розпізнається людиною, оскільки предмет дійсності, як і уявлення про реч являються певним відображенням класу однорідних предметів в свідомості, але на відміну від уявлення про реч, це відображення з мінімальною кількістю розпізнавальних ознак, що часто не співпадає з поняттям. Наведемо приклад, що стосується нашої роботи: неаполітанський діалект magna, що в українській мові-істи.

Звернемося до аналізу дієслів, що складають базовий шар побутової лексики неаполітанського діалекту, зважаючи на їхню етимологію та внутрішню форму.

· *Andare – ідти*

Подивимося як дієслово «andare – ідти» виглядає на неаполітанському діалектизмі: «Ammugim», а тепер розглянемо звідки це дієслово з'явилося в неаполітанському діалекті.

В Італійській мові дієслово Andare – ідти походить від слова «anare»; Від слова «anare» пішло слово «andar», а вже згодом з'явилося і саме слово «Andar», але в італійській мові не може існувати глагол без закінчення на Are, Ere чи Ire. Таким чином було проведено багато гіпотез, але після багатьох спроб етимологія за Маураторі здавалася більш реальною. Він обгрунтовує, що в латині це дієслово використовувалося, як ADITARE, та мало закінчення Are і виходить Aditus – andare – ідти, Venire – приходити і таким чином це дієслово на початку стало Andatare (Andito = лат. Anditus), але згодом його все ж таки переробили з (And'tare, And'DARE) на Andare. В давніх часах перша людина сказала ANDO (на лат. AD-EO), яке згодом було також вживане, як VADO, яке на латиниці вживалося як VADERE. Також andare відповідало грецькому дієслову ΒΑΟ vado (v. Base). Wulff, пішло з Парижу, відповідає лат. AMBULARE camminare – ходити для французької мови.

Походження: Andana, Andante, Andarino, Andata, Andatura, Andazzo, Andito.

Comp. Andirivare, Malandare, Riandare, Trasandare, Viandante [6, с. 23].

Отже, в основу номінації покладено ознаку руху. Семантика дієслова Andare склалася з дієслова nuotare – плавати.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Серед різних думок можна виділити три головних напрямки. Одні лінгвісти вважають, що власні діалекти виконують лише репрезентативну функцію і не мають денотативного значення, оскільки є вторинними по відношенню до загальних діалектів. Інша група вчених вважає, що власні діалекти є навіть більш змістовними, ніж загальні діалекти і мають лексичне значення. Третя група дослідників розглядають власні діалекти як із позицій мови, так і з позицій мовлення. Література відображає та зберігає знання й культуру народу до певного історичного періоду. Водночас вона є різновидом мистецтва, а власне, мистецтвом слова, що відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність за законами краси.

Неаполітанський діалект (як наприклад: сицилійський, венеціанський та інші діалекти) має багату літературну традицію. В Неаполі написали вже 960 творів з дуже відомим неаполітанським героєм Placitum Capua.

На початку було написано приблизно '300 творів, з вульгаризації Латинської історії та все це було після руйнування Трої. Гвідо делле Колони почав вивчати історію неаполітанського діалекта, писати прози та твори.

Перша його робота в прозі, вважається текст Євангелія від Матфея Спінеллі, який був вперше написаний на неаполітанському діалекті.

Мер Джовінаццо, відомий як Diurnali Cronicon його підтримав і почав занутовувати найважливі-

віші події Королівства Сицилії в одинадцятому столітті, але на превеликий жаль у 1268 році він помер і його роботи померли разом із ним.

**Висновки і пропозиції.** Опрацювавши сучасний неаполітанський діалект ми класифікували їх за семантикою апеллятиву, виділивши дві класифікації, семантичну та морфологічну, а також, розкрили значення кожного неаполітанського дієслова, виділили основні теми, які мають дані власні дієслова. Також, ми можемо підкреслити, що неаполітанський діалект здебільшого має два або три значення, дві або більше етимології

та відповідно до регіону, де вони вживаються можуть трактуватись по різному.

Отже, внутрішня форма діалектизмів, що є актуальними для сучасного італійського суспільства та неаполітанського народу, сягає своїм корінням давнини, побуту, реалій тогочасного життя. Перспективою подальшого розвитку нашого дослідження вбачається виявлення мотивації зміни діалекта. Ця проблема дозволить відкрити глибинну специфіку італійського національного характеру, наскільки це взагалі є можливим.

### Список літератури:

1. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 36–37, 312–315, 345–347, 448–451.
2. Vocabolario etimologico della lingua latina. Torino, 2002.
3. Пенни Дж. Языки Италии // Кембриджская история древнего мира. Т. IV: Персия, Греция и Западное Средиземноморье ок. 525–479 гг. до н. э. Под ред. Дж. Бордмана и др. Пер. с англ. А. В. Зайкова. М., 2011. С. 852–874.
4. Откупщиков Ю. В. К истокам слова: Рассказы о науке этимологии. – М.: Просвещение, 1973. С. 52.
5. <http://guide.dada.net/italiano/interventi/2002/03/96157.shtml>
6. Введенская Л. А., Колесников Н. П. Этимология: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2004. – 221 с.
7. Касаткин А. А. Язык и диалект в современной Италии. – В сб.: «Вопросы романского языкознания». Кишинев, 1963.
8. Sanepari, Luciano (2005), Italia, Manuale di fonetica, Lincom Europa, pp. 282–283, ISBN 3895864560.

**Стебаева О.В.**

Киевский национальный университет культуры и искусств

## ГЛАГОЛЫ БЫТОВОЙ СЕМАНТИКИ НЕАПОЛИТАНСКОГО ДИАЛЕКТА

### Аннотация

Статья посвящена исследованию и раскрытию механизмов и способов образования бытовой лексики неаполитанского диалекта и в анализе особенностей ее семантического окраску, происходит под действием лингвистических и экстралингвистических факторов.

**Ключевые слова:** диалектические речи, языковые особенности, семантика неаполитанского диалекта, проблема диалектологии.

**Stebaieva O.V**

Kyiv National University of Culture and Arts

## VERBS OF HOUSEHOLD SEMANTICS OF THE NENAPOLITAN DIALECT

### Summary

The article is devoted to the study and disclosure of the mechanisms and methods of the formation of the everyday vocabulary of the Neapolitan dialect and in the analysis of the peculiarities of its semantic coloring occurs under the influence of linguistic and extralinguistic factors.

**Keywords:** dialectical speech, linguistic features, semantics of the Neapolitan dialect, dialectology problem.